

“Teatr və multikulturalizm”

Noyabrın 7-də Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Teatr Xadimləri İttifaqı və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təşkilatçılığı və Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin dəstəyi ilə Dövlət Musiqili Teatrında “Multikulturalizm və teatr” mövzusunda IV Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransı öz işinə başladı. Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2009-cu il 18 may tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan teatri 2009-2019-cu illərdə Dövlət Proqramı”na uyğun olaraq keçirilir. Builki teatr forumunda 38 ölkədən 150-yə yaxın teatr xadimi, dramaturq, teatr və teatrla bağlı beynəlxalq institutların rəhbərləri iştirak ediblər.

BAKU INTERNATIONAL THEATRE CONFERENCE

Teatrın foyesində ötən beynəlxalq teatr konfranslarından bəhs edən fotostend və Milli Kitabxana tərəfindən müxtəlif illərdə teatr sənətinə aid dərc edilmiş nəşrlərin sərgisi ilə tanışlıqdan sonra zövq və peşakarlıqla tərtib edilmiş təntənəli açılış mərasimi incəsənət ustalarının səhnədə quraşdırılmış və teatrimizin tarixini əks etdirən monitorun fonunda teatr tamaşalarından səhnələr, musiqi nömrələri, Azərbaycan teatrinin mənzərəsini əks etdirən mini-tamaşa ilə reallaşdı.

Bədii hissədən sonra konfransın mövzusunda uyğun olaraq ilk söz Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə dövlət müşaviri, yazıçı-dramaturq, akademik Kamal Abdullayevə verildi. Nətiq tədbir iştirakçılarına salamladı və Prezident İlham Əliyevin konfrans iştirakçılarına ünvanladığı müraciəti diqqətə çatdırdı: “Multikulturalizm və teatr” mövzusunda keçirilən konfransa toplaşmış görkəmli teatr peşəkarları tədbir çərçivəsində qarşıya qoyulan bir çox məsələlərin həllinə nail olacaqlar. Dostluq,

qardaşlıq nümunəsi olan multikulturalizm ideyalarının teatr kimi möhtəşəm mədəniyyət abidəsinin köməyi ilə dünyaya yayılmasına şərait yaradılacaq. Dördüncü dəfədir keçirilən konfrans ölkəmizdə elan edilən “Multikulturalizm ili” çərçivəsində reallaşdırılan tədbirlər sırasında və Azərbaycanın multikulturalizm modelinin dünyanın teatr xadimləri arasında tanınmasına öz töhfəsini verir. Tanınmış teatr xadimlərinin bir araya gəlməsinin əsas məqsədi teatrın bu günü və gələcək inkişafının əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirmək, bütün insanların multikulturalizm və tolerantlıq mühitində yaşaması naminə saylarını birləşdirməkdən ibarətdir.”

Mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev Azərbaycan teatrinin keçdiyi tarixi inkişaf yolundan söz açdı. Beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərin keçirilməsi ölkəmizdə artıq bir ənənəyə çevrilib. Beynəlxalq teatr konfransının əsas məqsədi dünyanın müxtəlif ölkələrindən gəlmiş teatr peşəkarları tərəfindən müasir teatrların imkanlarının və qarşılıqlı əlaqələrinin müzakirə edilməsi, yeniləşən

dünyada teatr üçün platforma yaratmaqdır. Ə.Qarayev: “Müxtəlif ölkələrdən teatr xadimlərinin yenidən bir araya gəlməsi və belə bir tədbirin Bakıda keçirilməsi bizdə qürur hissi doğurur. Müasir teatr problemlərinin araşdırılması təqdirləyicidir. Bu gün Azərbaycan həm də tolerantlıq və multikultural ənənələri ilə tanınan ölkədir. Respublikamızda yaşayan müxtəlif xalqların nümayəndələri öz ana dillərində danışır və mədəniyyətlərini inkişaf etdirirlər. Biz çox şadıq ki, bu gün Azərbaycan təkcə enerji daşıyıcı ilə zəngin olan bir ölkə kimi deyil, həm də tolerant dövlət kimi tanınır. Çünki ölkəmiz əsrlərboyu çoxmillətli, qonaqpərvər diyar olmuşdur. Tarixən burada yaşayan xalqlar və icmalar özlərini azad, təhlükəsiz hiss etmişlər. Hazırda respublikamızda yaşayan müxtəlif xalqların nümayəndələri ölkənin təmüqquqlu vətəndaşları kimi respublikanın ümumi inkişafında xidmətlərini asırgəmirilər. Təsədüfi deyil ki, 2016-cı il dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən “Multikulturalizm ili” elan edilib. Bu kontekstdə həyata keçirilən tədbirlər teatr sahəsini də əhatə edir”. Böyük maarifçi Həsən bəy Zərdabi və görkəmli yazıçı Nəcəf bəy Vəzirovun təşəbbüsü ilə 1873-cü ildə Bakıda M.F.Axundzadənin “Lənkəran xanının vəzirini” və “Hacı Qara” komediyalarının səhnələşdirilməsi ilə təkcə ölkəmizdə deyil, eləcə də bütün müsəlman Şərqişində dünyəvi peşakar teatrın təməli qoyulub. O vaxtdan düz 144 il keçir. Bu zaman kəsiyi ərzində Azərbaycan teatrinin siması və statusu dəyişib, bədii axtarışları, yaradıcılıq yönümü kamillaşib. Milli teatr sənətinin təkamülündə müstəsna xidmətləri olan görkəmli sənət fədailəri – aktyor və rejissor nəslə yetişib, repertuar siyasəti formalaşib. Beləliklə də teatr sənəti Azərbaycan xalqının milli mədəni dəyərlərinin qorunması, təbliğ olunması, mütərəqqi ideyaların aşılınması missiyasını həyata keçirməyə başlayıb.

“ Bunun nəticəsində Azərbaycanın teatr mühitində yeni təsisatlar meydana gəlir, fərqli janr istiqamətinə malik olan səhnə ocaqları yaranır. Bu gün respublikamızda 26 dövlət teatri, “ÜNS” Yaradıcılıq Səhnəsi, bələdiyyə, özəl və xalq teatrları fəaliyyət göstərir. Multikultural dəyərlər qorunaraq azsaylı xalqların teatr kollektivlərinin yaradılmasına və inkişafına geniş imkan açılır. Teatra dəstək məqsədilə dövlət başçısı tərəfindən müxtəlif sərəncamlar imzalanır, dövlət proqramları həyata keçirilir.

Azərbaycan teatrinin beynəlxalq əlaqələri ildən-ilə genişlənir. Azərbaycan teatri Beynəlxalq Teatr İnstitutu, Beynəlxalq Teatr Tədqiqatları Federasiyası, Beynəlxalq Teatr Tənqidçiləri Assosiasiyası, Uşaq və Gənclər Teatrları Beynəlxalq Assosiasiyası, Beynəlxalq Kukla Teatrları İttifaqı və Musiqili Teatrların Beynəlxalq Assosiasiyasında təmsil olunur. Dramaturqlarımızın əsərləri dünya səhnələrində tamaşaya qoyulur. Ənənəyə çevrilən Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransı öz ətrafında, sözün əsl mənasında, teatrsevarləri bir araya gətirən səmərəli teatr forumuna çevriləcək və burada müzakirə ediləcək mövzular dünya teatri üçün öz əhəmiyyəti ilə seçiləcək.

Nazir 2017-ci ildə ölkəmizdə keçiriləcək IV Mədəniyyətlərə Diəloq Forumu haqqında qonaqlara məlumat verdi, teatr sənəti ilə məşğul olan insanları forumda iştirakə dəvət etdi. Beynəlxalq Qara Dəniz və Xəzər Dənizi Əməkdaşlıq və Tərəfdaşlıq Fondunun vitse-prezidenti, şahzadə Zolani Mkiva (CAR), Beynəlxalq Teatr Tədqiqatları Federasiyasının prezidenti Cin Qreem-Cons (ABŞ) və Beynəlxalq Teatr İnstitutunun arəb ölkələri üzrə təmsilçisi İbrahim Əssiri (Səudiyyə Ərəbistanı) konfransa ev sahibliyi edən Azərbaycana dəvətə görə minnətdarlıqlarını bildirdilər, konfransın işinə uğurlar arzuladılar.

Teatr forumunun ilk plenar iclası Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrinin direktoru, Əməkdar incəsənət xadimi Əliqismət Lalayev və Avstriyanı təmsil edən türk əsilli aktrisa, rejissor, dramaturq və teatr təşkilatçısı Əslə Kislalın moderatörlüğü ilə keçdi. İlk çıxışçı Moskva Bədaiə Akademik Teatri (MXAT) nəzdində məktəb-studiyasının mühazirəçisi, tənqidçi Pavel Rudnev “Rusiya teatrinə də dramaturgiyasında qaçqın mövzusu” adlı məruzəsində rus pyeslərinin ən mühüm mövzularından birinin mühacirət və doğma yurdun itirilməsinin rusdillə qadın dramaturqların yaradıcılığında önəmli yer tutmasından danışdı. Dedi ki, böyük əraziyə malik bir sıra dövlətlərdə olduğu kimi Rusiyada da bütün digər sosial-siyasi sapınmalarla yanaşı, daxili miqrasiya problemi də var, cəmiyyətin bunun nə demək olduğunu, nə ilə nəticələne biləcəyini hələ dərk edə bilmədiyi bir vaxtda müasir dramaturqlar diqqəti məhz bu problema yönəltmək istəyirlər.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin prorektoru, professor, Əməkdar incəsənət xadimi Məryəm Əlizadə “Multikultural dəyərlər sisteminə Azərbaycan teatri” adlı məruzəsinə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin “Multikulturalizmə alternativ yoxdur” sözlərini xatırlatmaqla başladı və bununla da çağdaş mədəniyyətin təməl prinsipinin də məhz multikulturalizm olduğunu diqqətə çatdırdı. Məruzəçi qeyd etdi ki, teatr milli mənsubiyyətinə və yaranma məkanına görə (ingilis teatri, Azərbaycan teatri və s.) təsnif edilsə də, etnik mədəniyyətlər fəvqündə dayanmış multikultural instituttur.

Cin Örethem-Cons (ABŞ)

Nyu-York şəhər Universiteti Teatr Tədqiqatları Beynəlxalq Federasiyasının təmsilçisi, professor Cin Örethem-Cons isə "Müasir tamaşaların tərcüməsi ilə bağlı problemlər"ə toxundu. Əsasən ispanidilli dramaturqların pyeslərini ingilislərə tərcümə etməklə məşğul olan xanım Cons tərcüməçilik zamanı ənənəvi dilçilik və mədəniyyət məfhumlarının geniş tətbiqinin tərəfdarı olduğunu bəyan etdi və forum iştirakçılarının simasında hamını müasir tamaşaların mətnini beynəlxalq səviyyədə tərcümə edən şəxslərin tədqiqatçı imkanlarını əsaslı surətdə yenidən dərk etməyə dəvət etdi.

Medeya Çarkvianinin təqdim etdiyi Müasir Gürcüstan Teatr Tədqiqatları Mərkəzinin təsisçisi **Laşa Çxartşvilinin** (Gürcüstan) "Xanuma – Qafqazda multikulturalizm simvolu kimi" məruzəsində qeyd olundu ki, XIX əsrin sonlarında gürcü dramaturgiyasının klassiki Avksenti Saqarelinin qələmə aldığı komediya həm dövrün özəllikləri fonunda Tiflisdə məskunlaşmış bütün Qafqaz xalqlarının simasını doğru-düzgün əks etdirməsi ilə bir əsrdən çox müddət ərzində bütün MDB dövlətlərinin səhnəsindən, kino və telekranından düşməməsinə təmin edib. Məruzəni dinləyənlər aqah oldular ki, hətta Robert Sturua kimi rejissorlar "Xanuma"ya adət edilmiş bəxış bucağı arxa plana keçmiş, tamamilə fərqli yozum üzə çıxarıblar.

Misirli yazıçı, ssenari müəllifi, **tərcüməçi Abdel Rahman əl-Xamissinin** "Teatrın demokratikliyi (multikulturalizm və mədəni özünəməxsusluq haqqında)" adlı məruzəsi YUNESKO-nun mədəni müxtəliflik haqqında bəyannaməsinin maddələrinin təhlili vasitəsilə qloballaşma və özünülik prinsiplərinin həyata keçirilməsi üzərində qurulmuşdu. Natiq toplantı iştirakçılarında bir daha xatırladı ki, hər bir mədəniyyətin öz inkişafına düzəlişlər etmək və özünəməxsusluğunu anlamaq üçün başqa mədəniyyətlərə ehtiyacı var.

Yaradıcılıq ilə biznesə həsr olunmuş kitabların müəllifi, **Böyük Britaniya təmsilçisi Devid Pərrişin** "Teatr, multikulturalizm və qloballaşma: incəsənət üçün yaradıcı imkanlar" adlı məruzəsi əzəli, qədim fabulanın çağdaş fakturasının, başqa sözlə, informasiya bolluğu şəraitində teatrın öz populyarlığını qoruyub saxlamaq və hətta ona yeni çarətlər əlavə etmək yollarına həsr olunmuşdu.

Günün ikinci yarısında öz işini davam etdirən konfransın növbəti plenar iclasının moderatorları Beynəlxalq Teatr Tədqiqatçıları Assosiasiyası Azərbaycan bölməsinin sədri, professor **Maryəm Əlizadə** və Yunanistanın **Aristotel Universiteti Beynəlxalq Teatr Tədqiqatçıları Assosiasiyası təmsil edən "Tənqidi səhnələr"** veb-jurnalının baş redaktoru, professor **Savas Patsalidis** idilər. İlk çıxışçı **əməkdar incəsənət xadimi, sənətinəsləşdirici doktoru, professor İlham Rəhimlinin** "Tərcümə pyesləri Azərbaycan səhnəsində" başlıqlı məruzəsi ilə teatrımızın ilkin təşəkkül dövründən indiyədək dünya xalqlarının ədəbi nümunələrini səhnəyə gətirməsindən ətrafı və lakonik bəhs etdi. Natiq konfrans iştirakçılarının, xüsusən də, təbii ki, əcnəbi qonaqların diqqətinə 144 il ərzində rejissorlarımızın müraciət etdikləri dram əsərlərinin nə dərəcədə zəngin çeşidini, ümumiyyətlə, Azərbaycanın teatr ictimaiyyətinin bütün dövrlərdə beynəlmillət olduğunu qatdıraraq Azərbaycan ədəbiyyatında da dünya teatrlarının repertuarını bəzaya biləcək kifayət qədər əsər olduğunu vurğuladı və toplantı iştirakçılarının simasında digər ölkələrdəki teatr ictimaiyyətini bu məqama diqqət ayırmağa dəvət etdi.

İlham Rəhimli

İraqlı nümayəndə, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Teatr Birliyinin təmsilçisi, dramaturq, **jurnalist Əhməd əl-Məcrid** "Mən sadəcə başqaşımı" adlı məruzəsində elektronlaşan dünyada teatrın başqa mədəni dünyalara daxil olmaq məmuniyyəti – "Arzu" tramvayı", bütün sınaqlara davam gətirərək daha da cavanlaşan və güclü olan "Kuraj ana" məqamları ilə eyniləşdirdi və başqa tamaşaçılara yol tapmağın heç də öz "mən"imizdən uzaqlaşmaq və teatral nümayişdən imtina edərək onu dərinləşdirməyə və ya didaktik şəkildə çatdırmaq demək olmadığını vurğuladı.

İspaniyanın "La Pitbull" teatrının **baş rejissoru Pilar Almansa** "Multikulturalizm və qarışıq reallıq" (texnologiyalar sayəsində tamaşanın təsir gücünü artırmaq imkanları) mövzusunda həsr etdiyi məruzəsində qarışıq reallıqdan irəli gələn elə səhnə-quruluş vasitələrini nəzərdən keçirdi ki, onlar həm multikulturalizm təkəkkürünün əks etdirilməsinə, həm də fərqli dillərdə tamaşaların təqdimatına xidmət edə bilər.

M.Qorki adına Respublika Dövlət Rus Dram Teatrının direktoru **Timur Maqomedovun** təqdim etdiyi Dağıstan Respublikası mədəniyyət

nəzirlərinin müavini **Murad Hacıyevin** "Milli teatrlar çoxmədəniyyətli regionlarda" adlı məruzəsi vasitəsilə forum iştirakçıları vaxtla Azərbaycan ərazisinə aid olan Dağıstanın sosial-mədəni aləminin multikultural mənəviyyəti, teatr sənətinin özəllikləri ilə tanış oldular.

ASSİTEJ – Litva Milli Mərkəzinin prezidenti **Violetta Podolskayte** "Uşaq və gənclər teatrlarının əhəmiyyəti" məruzəsində təatsız yaşamağın mümkün olsa da, uşaqları onların özlərini tapa biləcəkləri yerdən məhrum etməyə heç bir səbəbin olmaması məqamını qabartdı.

Qazaxıstanın M.Auezov adına Qazax Dövlət Akademik Dram Teatrının direktoru **Erlan Bilalovun** "Müasir teatrda aktyorun imici" məruzəsi sosial və teatral anlamda kifayət qədər aktual olan məsələyə həsr olunmuşdu.

Eyni moderatorların təqdimatında baş tutan üçüncü plenar iclasda ispaniyalı aktyor, **İFTR** idarə heyətinin üzvü **Boris Daussa-Pastor** "Ümumi əlaqənin tapılması (teatr sənətlərinin məşqləri üçün yeni paradigma)" adlı məruzəsində aktyor hazırlığında çox vacib hesab etdiyi Karri Marqolis metodu barədə danışarkən teatr sənətlərinin hazırlığı prosesində hər hansı şəxsiyyət böhranının baş vermədiyini qeyd etdi.

Beynəlxalq Teatr Assosiasiyasının işçi komitəsinin üzvü hindistanlı iştirakçı **Arun Naik** "Multikulturalizm və müasir Marathi teatri" məruzəsi ilə çoxmədəniyyətli cəmiyyət, Qərbin təsiri, Marathi və Bəngali teatrlarının məşəyi kimi maraqlı mövzuları incələyərək hər hansı cəmiyyət və ya xalq içərisindəki multikulturalizm regionunun bütün amillərinin araşdırılmasını nəzərdə tutduğunu dedi.

Tokio İncəsənət Universitetinin aspirantı **Yuko Nobe** "Müasir Vyetnam teatrının təyinatı – Şimali Vyetnam nümunəsi" məruzəsi, daha doğrusu, araşdırma mövzusu vasitəsilə qədim zamanlardan Çin mədəniyyətinin təsirinə məruz qalan Vyetnam teatrının mövcud ənənəvi teatrla Qərb teatrının kombinasiyasından yaranmasının tarixi mərhələlərini nəzərdən keçirdi.

Qazaxıstan Milli İncəsənət Akademiyasının teatr tarixi və nəzəriyyəsi şöbəsinin rəhbəri, professor **Saniya Kabdiyeva** "Qazaxıstan teatri milli səhnə mədəniyyətlərinin qarşılıqlı əlaqə məkanı kimi" adlı məruzəsində qazax teatr xadimləri ilə əcnəbi teatr xadimlərinin müştərək layihələrindən geniş bəhs edərək müasir Qazaxıstan teatrında teatr axtarışlarının insanın daxili aləminə yönəldiyini qeyd etdi.

Şri-Lanka Təhsil Nazirliyinin dram və teatr şöbəsinin direktoru müavini **Varuna Alahakun** "Şri-Lankanın müasir teatri çoxmədəniyyətlik konsepsiyası fonunda" adlı məruzəsində çoxmədəniyyətlik layihələrinin müstəqillik əldə edilməsindən sonrakı dövrdə Şri-Lanka teatrının formalaşmasına və kamilləşməsinə kömək etdiyini, indi cəmiyyətin daha da yaxşı olması üçün teatrın insanların münasibətində zəruri dəyişikliklərə təsir etməsinin əsl vaxtı olduğunu vurğuladı.

Misirin İncəsənət Akademiyası ədəbi tənqid şöbəsinin müdiri **Samia Habib** "Misir teatri inqilabdakı dövrdən sonra" məruzəsi ilə çıxış etdi.

“Konfransın birinci günü dinlənən məruzələr bir hədəfi – teatrla cəmiyyət arasındakı əlaqə mətləbini ən müxtəlif nöqtələrdən nişan alaraq maraqlı məlumat arenasına çevirdi.

Konfransın ikinci gününün ilk plenar iclasını moderatorlar **Azərpaşa Nəmət (Azərbaycan)** və **Violetta Podolskayte (Litva)** idarə edirdi. İlk çıxış edən ASSİTEJ-in Milli Mərkəzinin təmsilçisi, rejissor və yazıçı **Əli Xoşgöftəri (İran)** "Gənc nəslin tamaşaları ictimai hadisə kimi", **Z.İsmayılov** adına Ufa Dövlət İncəsənət İnstitutunun incəsənət tarixi və nəzəriyyəsi üzrə mühazirəçisi **Aysilu Sagitova** "Rifkat İsrəfilov – Başqırd teatrının reformatoru", Qazaxıstanın M.Auezov adına Ədəbiyyat və İncəsənət İnstitutunun baş tədqiqatçısı, elmlər namizədi, dosent **Qulnar Jumaseyitova** "Yüzlərlə mədəniyyətin yer aldığı dünyada qazax xoreografiyasının milli özünəməxsusluğunun axtarışları", ASSİTEJ-in İran Milli Mərkəzinin daha bir təmsilçisi, rejissor və yazıçı **Fatemeh Faridan** "Rəqəmsal teatrın mətn müəmması", Bolonya Universitetinin müəllimi, elmlər doktoru **İrina Markezini** "Kantora qayıdış. İtaliya təcrübəsi", Özbəkistan Dövlət İncəsənət və Mədəniyyət İnstitutunun dosenti, fəlsəfə doktoru **Temur Rəşidov** "Mərkəzi Asiya mədəniyyəti

Əhməd əl-Məcrid (İRAQ), Savas Patsalidis, Maryəm Əlizadə

və incəsənətində milli və regional identifikasiya problemləri" mövzularına həsr edilmiş məruzələrlə çıxış etdilər. Natiqlərin müddəalarında rəqəmsal teatrın yaranması, teatr və ədəbiyyat eşqi, "Mərkəzi Asiya mədəniyyəti" anlayışının vahid coğrafi və mədəni vahəd çərçivəsində qarşılıqlı təsir və dialoqun nəticəsi kimi bütün regionun müxtəlif və daim inkişaf edən yaradıcı qüvvələrini əhatə etməsi və s. mətləblər video və foto instalyasiyalarla müşayiətdə həm eşidimli, həm də baxımlı oldu.

IV Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransı çərçivəsində daha bir plenar iclas Azərpaşa Nəmət və Violetta Podolskaytenin moderatorluğu ilə davam etdi.

